

Szerkesztőség
Arad, Acsev-palota.

Kiadóhivatal

Fuly. Regele Ferdinand 4/22.
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat.)

Sürgönycim: Közlöny, Arad

Telefonszám:

Szerkesztőség és kiadóhivatal

15L

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

* Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF. *

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN

Egész évre ... .. 600 Lej.
Fél évre ... .. 300 Lej.
Negyed évre ... .. 150 Lej.
Havonta ... .. 50 Lej.

Hirdetések díjazás szerint.
Megjelenik naponta reggel.

Egyes szám ára 3 lej, vasárnap
4 lej. Bucurestiben 50 baniva
több.

A Mr. President

a Fehér Ház egyszerű lakója ma ismét beszélt. Nem mondott pleonazmusokkal teletűzdelt ragyogó beszédet, hanem világosan tömören, szinte rádióstílusban beszélt bele a rádiókagylókba és okszerűen kifejtette, hogy Amerika, a Calvin Coolidge Amerikája lefegyverzési konferenciát akar kezdeményezni. A sajtósövetség lakomáján hangzottak el ezek a szavak és a jelenlevő hírlapírók még aznap hatalmas cikkekben adtak visszhangot az elnöki szónak. Amerika tudomásul vette, hogy a President lefegyverzési konferenciát akar és az öreg Európának is tudomásul kell vennie, hogy a nagy fegyverkezéseknek meg kell állniuk.

Igen, a nemesszándékú Coolidge Calvin, a hatalmas USA elnöke átérzte annak a szükségességét, hogy a fegyverkezésre már nincsen és nem is lehet szükség. Szeretné ezt megértetni Európával is, szeretné, ha a yenki praktikus világ-felfogása áthatná már a konzervatív, diplomatáskodó és vezérkariás kodó Európát is. Ezért akarja a zöld asztal mellé ültetni Európa hatalmasait, hogy aztán komoly tanácskozások közben megmagyarázná a hatalmasoknak: a háboru elmúlt, a győzők diktáltak, a legyőzöttek engedelmeskedtek, de most már aztán vége legyen a háborura való készülődésnek, a municiógyárak szakadatlan robotjának és a raffinált tengeri csata-szörnyetegek készítésének. Nem szabad többé háborunak lenni és nem szabad többé „Készülj a háborura, ha békét akarsz” elv alapján az összeroppanásig fegyverkezni.

Az elnök szándéka igaz, mert Európa államai, győzők, vesztesek és semlegesek egyaránt nyögik az állandó és fokozott fegyverkezés rettentő súlyát. A produktív munkától évente sok millió embert vonnak el, akiknek meddő fegyverforgatást kell tanulniuk, a hadügyi büdzsék terhei mint óriási lidércek nehezednek rá az államháztartásokra, az államjövödelmek millióit elnyelik az örökké élős fegyver, muníció és hajógyárak. Minden állam szeretné már korlátozni, vagy a végsőig redukálni hadseregét, csak egyik sem meri a másiktól való félelem miatt és az a nagy félelem megöli a közgazdaságot, irodalmat, tudományt, művészetet, egészséges termelő munkát, megöli az életet. Amerikára nézve nem probléma már a fegyverkezés. Amerika békét akar, szeretné, ha már egyszer Európa is békét akarna.

Rádióhíreket vett fel a király.

(Ferdinánd király látogatása Páris környékén.
Készül a francia-román szerződés.)

Párisból jelentik: Duca külügy miniszter az utóbbi napokban hosszas tárgyalásokat folytatott a francia külügyminiszterrel a román-francia szerződés ügyében. Egyes lapok szerint a román-francia szerződés nem lesz olyan, mint a francia-csehszlovák, hanem inkább a francia-lengyel szerződéshez fog hasonlítani.

Párisból jelentik: Ferdinánd király és Antonescu párisi román követ tegnap meglátogatták a Saint Assed-i drótnélküli táviró állomást. Ferdinánd király nagy érdeklődéssel szemlélte az ott folyó munkálatokat, majd sajátkezűleg híreket vett fel több szárazföldi és tengerparti állomástól.

Elsimult a japán-amerikai konfliktus.

Washingtonból jelentik: A Reuter ügynökség jelenti: A japán nagykövet Hughes államtitkárhoz a bevándorlás kérdésében második levelet intézett, amelyben hang

sulyozza, hogy előző levelének egyáltalán nem volt célja a burkolt fenyegetés. Hughes azt válaszolta, hogy az új levelet őszinte és barátságos felvilágosításnak tekintik.

Ujból életbelép az uzoratórvény

(Megint maximálják az árakat.)

Bucurestiből jelentik: Illetékes nelyről nyert megbízható információ szerint a kormány már a legközelebbi napokban újból elrendeeli az egész országra nézve az árak maximálását. A kormányt ebben a lépésében az a körülmény vezeti, hogy az eddigi tapasztalat szerint a teljesen szabad kereskedelem nem szolgálta sem az ország,

sem a fogyasztók érdekeit és az árak fantasztikus magasságba emelkedtek. Ugyanezzel az intézkedéssel egyidejűleg a kormány intézkedni fog, hogy a múlt évben hozott Sasu-féle uzoratórvényt a hatóságok teljes szigorral alkalmazzák, amely természetesen magában foglalja a maximális árak megállapításának jogát is.

Az aradi villamos ügye

(A belga csoport ajánlata.)

(Saját tudósítónktól.) Arad városának egyik legnagyobb problémája a közuti közlekedés kérdése. Míg másutt hasonló fejlettségű, sőt sokkal kisebb vidéki városokban is villamos fut nemcsak a fővonalakon, hanem a mellékvonalakban is, addig Aradon csak a fővonalakon van motoros vontatású közlekedés. A motoros vontatású kisvonalat pedig aránylag nagy időközökben jár. Nagyon sokszor vetődött fel a villamos vasút megépítésének kérdése. Zádor I. gépüzemigazgató már évekel ezelőtt elkészítette a villamos vasút tervét, de belföldi tőkével a vasutat megépíteni nem lehetett. — Többször kíséreltek külföldi pénzcsoportok az aradi villamos koncessziójának megszerzésével, azonban a kínálkozó hasznot egyik sem találta megfelelően nagyra. A legutóbb egy belga csoport tett ajánlatot a városnak

és ennek a társaságnak a város három hónapra, július elsejéig opciót adott azzal, hogy ez idő alatt senki mással nem köt szerződést villamos építésére vonatkozólag. A csoport megbízottai átvették azokat a terveket, amelyeket Arad városa készítettett és amelyek szerint 36 kilométeres vonalat kell építeniük, amelyek azonban kitérőkkel és egyéb mellékvonalakkal 50 kilométert tennének ki. Ezek a vonalak az egész várost behálózják és Arad fejlődését mozdítják elő. Ma senki sem megy a külföldi városokba lakni a közlekedés hiányosságai miatt és éppen ezért a városnak csak a fővonalra mutat fejlett képet. A város a belga csoporttal való tárgyalásai során kijelentette, hogy 60 esztendőre adná a vasutnak a koncessziót és az összes kikötött vonalakat 12 éven belül kell a vállalkozóknak kiépíteni azzal, hogy a fővonal azonnal kiépítendő. A megbízottak magukkal vitték a terveket Brüsszelbe és a közeli hetekben fognak vála-

szolni, hogy a csoport a város feltelei mellett építhet-e. Hozzávetőleges számítás szerint a villamos vasutnak a város által kívánt mértékben való kiépítése 60-70 millió lejt szükségel, amit azonban a belga társaság összeköttesei és érdekeltségei révén esetleg 5 millió belga frankkal megcsinálhat.

Antiszemita tüntetés Sibiuban.

(A rendőrség szétzavarta a tüntetőket.)

Sibiuból—Nagyszebenből táviratozzák: A zsidó husvéti ünnepek második napján egy körülbelül kétszáz főből álló diákcsapat, amelyben néhány iparostanonc is elvegyült a Só-uccába ment s ott amíg az istentisztelet tartott elhelyezkedett a zsidó templom előtt. Amikor az istentiszteletnek vége volt és a hívők az uccára tördültek a diák csapat rájuk támadt és ütlegelni kezdte őket. A templommal szemben a katonai börtönben levő készülség azonnal kivonult és igyekezett a tetlegességeket megakadályozni. A tüntetés hírének vétele után Gheorghel, a sziguranca főnöke és Bogdán rendőrprefektus azonnal a helyszínre siettek és a verekedőket szétoszlatták. Több elbállítás is történt.

Vásárcsarnok Aradon.

Komoly ajánlat érkezett a városhoz.

(Saját tudósítónktól.) Mint ismeretes, Arad város vezetősége tervbe vette a vásárcsarnok létesítését a régi lovarda helyiségében. Erre vonatkozólag nyilvános pályázatot hirdetett. Egyetlenegy komoly ajánlkozó jelentkezett a városnál, aki hajlandó volna a lovarda helyiségét vásárcsarnok létesítésére átépíteni és kérdést intézett a városhoz, hogy milyen díjakat követelhet az árusító helyek bérbeadásáért. Ajánlatában megemlítette, ha a város kedvező feltételekhez köti a vásárcsarnok bérbeadását, úgy olyan szerződést hajlandó kötni, hogy az általa átépített és átalakított vásárcsarnok tíz esztendő múlva a város tulajdonába menne át. A város vezetősége legközelebbi ülésén foglalkozik az ajánlattal.

Irredenta vád egy impresszárió ellen.

(Lubinszky Tibor apja jeljelentette Fodor Oszkár.)

Oradea-Mare—Nagyváradról jelentik: Egy koncesszió körül vszálykodásból kifolyólag, amely az Erdélyben vendégturázó *Lubinszkyak* és impresszáriójuk *Fodor Oszkár* volt székesfehérvári szinigazgató között tört ki, csunya botrány pattant ki tegnap Nagyváradon.

Lubinszkyékat ugyanis *Fodor Oszkár* hozta le Erdélybe egy szerződés alapján, amely a napokban járt le. A kultuszminiszter engedélye szintén *Fodor* nevére szólt s a beváló jövedelmező körutaf a *Lubinszky* apja most már a saját vállalkozásában megakarja ismételni. Valószínűleg attól tartva, hogy *Fodor Oszkár*, akivel már a turnézás közepe táján szembekerültek, akadályokat fog gördíteni a további vendéglátások elé, a *Lubinszky*-család feje szorvedelmes lépésre ragadtatta magát: a nagyváradai szigurancán jeljelentette *Fodor Oszkár*-t, akit azzal vádol, hogy négyhetenként jelentéseket küldözgetett a budapesti kultuszminisztériumnak.

A vád alapján *Fodor Oszkár*, aki nagyváradai születésű ugyan, de magyar állampolgár, a szigurancia előzetes őrizetbe vette, majd hosszas kihallgatások után feltételesem szabadon bocsátotta. *Lubinszky* már Máramaroszigeten is kísérletezett hasonló eszközökkel, azonban azzal, hogy a kelemetlenségtől tartó *Fodor Oszkár* átadta neki a koncesszióját, elállott

a továbbiaktól.

Érdekes, hogy *Fodor Oszkár*on kívül, aki szerepét még most igyekszik tisztázni a szigurancia előtt, muló kelemetlensége volt egy másik *Fodor Oszkár*nak is. *Fodor Oszkár* jönevű budapesti közgazdasági újságírónak, aki családját jött le Nagyváradra meglátogatni s a tegnap délutáni gyorsal vissza akart utazni a magyar fővárosba. A püspöki szigurancia azonban összetévesztve őt a szinigazgató *Fodor Oszkár*val, feltartóztatta az újságíró és visszahozta Nagyváradra.

A tehetséges *Lubinszky*-gyerekeket Erdély és Bánát közönsége a legnagyobb örömmel üdvözölte s a kenyér harcában sem lett volna szabad az üzleti egyenetlenséget erre az utra terelni.

Bicsérdy Béla

az életművész és „Mester.”

(120 lejért már mindenki mester lehet.)

Bicsérdy Béla, aki egyszemélyben életművész és „Mester” Fogarason lakik és most körlevélben szólít fel mindenkit aki pályázik az életművészi és mesteri címre, hogy vegye meg gyorsan 120 lejért (postán utánvétellel) az ő könyvét. Az ő könyve egyébként harminc év munkájába került és ez alatt az idő alatt bölc *Bicsérdy*nek sikerült behatolni az életörvények titkaiba. A nagy mű 240 ol-

dalra terjed, „Életművészet könyve” a címe és a következő csábító fejezetek csábítják a sötétben tévelygőket: „A Mestergondolat embernek lite”, ezenkívül „Mindenségi Mesterek”, még van ezenkívül „A szilva és a 162 éves ember”, de a csábítás ezzel még nem merül ki, van ilyen fejezet is „Az imádság jelentősége és még valami a bójtról” és a minden fejezetek fejezete az „Összhangtalan szervezetek halálélelme, az élet elemek gyögyvereje, a földérők hatalma.”

Életművész *Bicsérdy* azt írja a körlevélben, hogy vagyonának feláldozása mellett a londoni, párisi és berlini legnagyobb könyvtárakban tíz és fél évi kutatása alatt szerzett tudását a saját lefedezéseinek nagy számával egészítette ki és gyógyíthatatlannak hitt betegségeket játszi könnyedséggel gyógyított ki. Aki ezt a könyvet elolvassa, feltéve, ha 120 lejért előbb megveszi (postán utánvétellel) az okvetlen meggyógyul, ha még olyan beteg is, vagy ha éppen kedve szottyán, 162 évig is élélhet, senki sem gátolja ebben. Mindre van gyögyyszer ebben a megfizethetetlen könyvben, megszűnnek az össz szenvedések, fájdalmak, lelkiok és testiok egyaránt, mert miként a fogarasi bölc a körlevélben írja: „Az ucca sepréktől föllele mindnyájan gondolkodás nélkül fogyasztják el, a mit az életfolyamatok ismerete nélkül eszelelvő szakácsaik részükre készítenek”. Most már aztán mindenki tudja, hogy mitől hial

meg: nem a tudóvész, tífusz, koleza, nem a véletlen baleset, de még csak nem is háboru küldi a másvilágra az embert és a végelegyengü lésem végez a 90 esztendő agastyámmal. Dehogy. A szakács a gyilkos, mert nem ismeri az életfolyamatot.

De *Bicsérdy*, a Mester és Életművész nem tartja magában a titkot, mindenkinek elárulja az ő nagy tudományát, csak éppen tegyen postára 120 lejt.

Tebát ifjak és vénak, betegek és egészségesek, ha nem akarják, hogy „Életfolyamatot” nem ismerő szakácsok” hialomra öljék őket, ne sajnálják ezt a csekélységet, ezt a rongyos 120-at, rendeljék meg minél többen a könyvet, hogy Béla, a nagy, minél több ilyen maradandó munkával lépje meg ezt a szegény szenvedő emberiséget. Mert ez a szegény szenvedő emberiséget senki meg nem gyógyíthatja, csak éppen ausgerechnet a *Bicsérdy Béla* Fogarásról, aki egy személyben Életművész és Mester is. (K. S.)

— *Elmarad Bratianu* külföldi utja *Bucurestiből* jelentik: *Bratianu* Jonei minisztereinek konstantinápolyi utja végleg elmarad, mert felesége orvosi tanácsra néhány napig kénytelen az ágyat őrizni. A *Traian* császár nevű gőzös javítási munkálatai is hozzájárulnak a konstantinápolyi utazás elmaradásához. A miniszterelnök tegnap este értesítette miniszter-társait, akik a tervek szerint elkisérték volna *Konstantinápolyba*, hogy az utazás végleg elmarad.

Az Ó-kor zenéjéről.

(Forrásmunkák: *Riemann: Musikgeschichte; Japanische Musik. Amoros Musikgeschichte.*

Irta: *Dr. Ungár Imre.*

Az ókor népszerű misztikuma, a történelem által tárgyilagosan földerített csodás világ, egyik legkevésbé ismert és nagy részben csak következtetés útján összeállított része az ókori zene. Megnehezíti a zenei ósalak kimutatását elsősorban a kifejező írásmód hiánya; ugyanis amikor az események kronológiai sorrendje már megbízható följegyzések szilárd alapján nyugszik, a zene megismerése csak közvetett úton: a meglévő rajzok és szövegek zéméről szóló megemlékezései útján történhetik. — Mindenesetre volt az ősembernek is valamelyes muzsikája, mire az első támpont és a fejlődés első foka maga az emberi hang. — Ez a legtermészetesebb hangszer, a legelső eszköz a zene kifejezésére; bármennyire monoton, semmitmondó és rövidlélezettü volt is, mégis éneknek nevezhető. A skála mai 12 hangos és félhangközös rendje még teljesen ismeretlen. Ezt mai napig is

főnmaradt kelta és kínai népdalok a maguk jellegzetes egyszerűségében teljesen igazolják. Csak 5 hangot ismertek és ez hosszú évszázadokon keresztül elegendő volt minden zenei forma kifejezésére. Az 5-ös skálát régi kínai leírások mutatják; *Tsai-Ju* nagy kínai gondolkodó *Krisztus* előtt 1500 ban bár 7 lépéses, illetve hangos skálát vezet be de oly módon, hogy az egyes hangok quint (ötöd) lépésnyire vannak egymástól. Tehát megmarad az ötös beosztás anélkül, hogy a mai kis hangközű hanglétrát megközelítené. Ez a félhanglépés nélküli zene azonban nemcsak kínai sajátosság, egyformán megtalálható ugy a japánok és egyiptomiaiak, mint később a görögök és rómaiak zene-kultúrájában, anélkül, hogy e népek fejlődése egymásra különösebb hatással lett volna. A kínai és japán zene határozatlan hangnemi inkább mollszerű lágy csendése, kevés változatossága, nemcsak a néplélek sajátos kifejezője, hanem eredménye egyuttal a félhangtávolság nem ismerésének és a csak 5 hangból álló skálának. Hangszereik is a kevés hangnak megfelelően primitívek: „Kin”,

„Waggong”, „Somo Koto” és a „Kino-Koto” valamennyien kisebb nagyobb citera és hárfaszerű hurok hangszerek. Sokkal alacsonyabb nivójuk az elég jelentős szerepet betöltő és általában a Keleten nagy elterjedtségnek örvendő ütőhangszerek; a dobnak szám talan válfaja. Figyelemre méltó már a kis fantáziával az orgona ősapjának nevezhető kínai „Schin” vagy „Scho”, mely egy szimpla légszekrényből és a rajta elhelyezett bambusznád sípköböl áll és fuvás által ad hangot. Bár többhangú, mégsem közelít meg egy mai egyszerű fuvóhangszert, mert ha minden síp más, más hangot is adott, összesen 5 egész hangja lehetett, nem lévén több a skálában. Az egyiptomiaiak zenéjéről sajnos, jóformán semmit sem tudunk, csak azt a keveset, mit perspektíva nélküli rajzokból következtetve látunk. Ezek szerint fuvola és hárfaszerű — mely utóbbi ha a rajz mérvadónak vehető, embernagyságu — hangszereket ismertek. Ha hitelt adhatunk azon mondának, mely szerint a legelső görög zeneiről, illetve elemileg zenével foglalkozó tudós *Pythagoras*. Egyintomban tanult

muzsikát, akkor feltehető, hogy a görög és ezáltal egész mai zenénk szülőföldje *Egyiptom*. Az első görög hangszer a kitai vagy gitai. Mint kisebb hurok hangszert leginkább verses énekek kísérő zenéjét adta, míg a nagyobb *Aulos* erős hangszer lévén, önállóan szerepelt. Az első ilyen énekelt dalfélék az egyszerű himnuszok voltak, leginkább *Apollo* isten dicséretei. Ha *Homeros* személyisége vitás és homályos is, de az eposzok meghatározott ritmusu versmértékükkel megvannak, ugyszintén azon már hiteles följegyzések, melyek szerint az epikus költemények nagy része énekelve gitár ki sérettel lett előadva. És pedig rövid lélezettü kis egyszerű melodikák a vers hosszához képest akár végnélkül ismételtlen. Valószínű, hogy nagyobb „változatosság” kedvéért az első és utolsó versszaknak külön dallama volt jelezve ezzel a kezdet és a végét. Bár a költemények hexaméter beosztása első pillanatra komplikáltnak látszik zenésítésre, mégis ha a hat lábás szakaszt két háromlábásra osztjuk, könnyű 3/4-es ritmust kaphatunk. Így felfogva szimpla beosztása lesz a nevezetes hexa-

Coolidge a fegyverkezés korlátozásáról

(A német jóvátételi probléma megoldása.)

Newyorkból táviratozzák: Coolidge elnök az amerikai sajtószövetség lakomáján beszédet mondott, amelyben kijelentette, hogy világkonferenciát fog kezdeményezni, amely a fegyverkezés korlátozásával és a nemzetközi jog kodifikálásával fog foglalkozni. Szerinte a Dawes-bizottság jelentése a legfontosabb okmány a fegyverszünet óta és reméli, hogy ennek alapján a jóvátételi probléma megoldható. Végül kijelentette, hogy az amerikai magántőke is részt vesz a német kölcsönben.

Párisból táviratozzák: A Temps szerint a francia kormány választott a jóvátételi bizottságnak. A szakértők jelentéséről szóló vá-

lasz megegyezik az angol Kormány véleményével. A francia kormány most bevárja, hogy a jóvátételi bizottság meghozza hatáskörébe tartozó kérdésekben döntéseit és ezeknek alapján állapítja meg a kormány részéről szükséges rendszabályokat. A szó tehát most a jóvátételi bizottságé.

Londonból táviratozzák: A Reuter Távirati Iroda értesülése szerint az angol kormány rövidesen válaszolni fog a jóvátételi bizottságnak. Álláspontja előreláthatólag az lesz, hogy a szakértői jelentést oszthatatlan egésznek kell felfogni, a szövetségközi odósságok megvitatását és a fölösleges garanciakérdést pedig később is tárgyalhatják.

A Genius

hatalmas husvétí száma.

Most hagyta el a sajtót az Aradon megjelenő Genius című folyóirat legújabb száma. A hatalmas kettős husvétí szám gazdag tartalmával kulturértékeinket gyarapítja. Nagy Dániel és Franyó Zoltán avatott kézzel válogatták össze és kötötték csokorba egy hónap irodalmi teremtését szépírásokban, bírálatokban és ismertetésekben. Spectator a „Krisztusi napokra” szóló bevezetőjét józամul mélyengondolkodása jellemzi, Wojticzky Gyula egy a „XXX. század felé” című érdekes versével szerepel, Révész Béla „Mosoly” címen egy remekbékészült novellát közöl. Philippide „Őszi naplemente” ci-

méter. A görögök népdalai persze jóval megelőzik még ezen említett himnuszokat. Ezen kis énekek a házi és mezei munka izosítóit szolgálták. A rómaiak zenéjüket — mint általában minden művészetet — a görögöktől vették át és nem tökéletesítették — mint a hogy semmilyen művészetet nem vittek a görögökön felül. — Érdekes jelenség, hogy a többszólamúság — a ma természetes zenéje — mily nehezen és lassan vált ismertté. Az ókori műveltség tetőfokán is a hatalmas énekkarok és kísérő hangszerek valamennyien egyforma szerepet töltöttek be. Egyhangon „urí sono” hangzott minden. Tehát annyi, mintha ma egy énekes énekel és a kísérő hangszer is ugyanazt a minden szólam és akkord nélküli melódiát adná elő. A sokaság, a kar, csak mint hangerosítás szerepelt minden megosztottság nélkül. — A római császárság fénykorában a hatalmas amfiteatrumi tragédiák zenéje nem fejlődik tovább, sőt lesüllyed a tobzódó orgiák zajának éktelen lármájává. A mai 7 lépésűs félhangos skálát csak a késői középkor arab és perzsái ismerték fel és vitték szét a világon, komoly erős bázist adva a továbbfejlődésre.

mű versét Franyó Zoltán ültette át művésziesen magyar nyelvre. Németh Antal „A szinpadművészet új korszaka felé” címmel érdekesen értekezik. Fekete Tivadar „Füst” című vers-ciklusának egy részletével gyönyörködte, új francia költőket Franyó Zoltán mesteri fordítása szóltat meg. Farczady Jenő „Levelek Szabó Dezsőhöz” címen leleplezesszerű írást ad a kitünő és érdekes harcos magyar íróról. Hajdu Henrik Jacobsen Jens Péter írásából ad izelítőt magvas írásának keretében. Szabó Lőrinc egy szép versével vonul fel, Molter Károly „Anarchia a drámában” címmel cikkezik. Alired Mosoiu egy költeményét „Ma este meghalt valami” címen fordította művészettel románból Magyarra Fekete Tivadar. Földi Mihály „Ívás közben” című cikke gondolkodásra készítet. Papp József és Becsky Irén versekkel, Ligeti Ernő egy egyszerű „együgyű bábjátékkal” és Eugenia Zamatin novellával szerepel. A Pesti Krónikában Kárpáti Auréli irodalomról, Rette Pál színházról, Bálint Lajos és Baló Elemér képzőművészetről írnak. A világszemlében Komlós Aladár írckról és könyvekről, Gáspár Endre Anglia kettős irodalmi ünneperől, Sipos Iván Hollandia irodalmáról és művészetéről ismertet. Porzslot Endre madridi levelet írt, P. Mihajlovits a mai szerb irodalomról ad képet. Az „Új könyvek” rovatában Nagy Dániel Fekete Tivadar „Szerelemes kert” című román antológiájáról és dr. Mezey Zsigmond „A muzsika lelke” című könyvéről, Szöllősi Zsigmond Kuprinról és Flauberttről, Salamon László Papp József „Első könyv”-éről, Jarnó József pedig Bálint Imre „Alfá”-járól mond bírálatot. A címkép Baila Bélának, a kitünő aradi festőművésznek négyszim nyomású linoleummetszete, a szöveg között Belezny István erőteljesen finom pasztell tanulmányfeje díszíti a lapot. Az előfizetők kettős számának második része Nagy Dánielnek, a kiváló aradi író-

nak „Árvák” című regényét adja. A regény ismertetésére még visszatérünk. Franyó Zoltán még öt Ady költeményt ad német nyelven amit magyar irodalmi lap csak visszhangképpen értékelhet. A Genius magyar nyelvű irodalmi lap és olvasóinak kilencven százaléka nem bírja annyira a német nyel-

vet, hogy Adyt német fordításban élvezni tudná. De egy magyar költő idegen nyelvre való átültetésével csak akkor használhat Franyó Zoltán, ha azzal a közönséggel ismerteti meg, amelyik magyarul nem olvashat Adyt. Ezeknek a precíz német fordításoknak német irodalmi lapban a helyük. (b. i.)

Aki monoklija miatt került Amerikába.

Az ujaradi paraszt nábobok. — Képviselő felesége — tejes asszony. — Ahol a jólét uralkodik.

(Saját tudósítónktól.) Ha az ember Arad központjából fél órai sétát kockáztat meg, kisebb ut után Ujaradra kerül. Itt mintha a levegő is egész más lenne mint a városban, mintha egész más tájra került volna a sétáló. A hidat elhagyva egész más embereket, más viseletet és szokásokat vesz a figyelő észre. Az egyszerű öltözetű sváb népet, mint a szorgalom mintaképét ismerjük és szinte bámulatos, hogy a leggazdagabb közöttük épp úgy öltözködik mint a legszegényebb. Itt nincsen társadalmi osztálykülönbség, nincsen az a fényűzés, amit a vágyonál szoktunk tapasztalni, pedig az egyszerű ruhák mögött jólét uralkodik. Az ujaradi parasztnábobok leggazdagabbja Hans Ferenc, aki nemrég örökölte atyjától nagy vagyonát, amely körülbelül nyolc millió lej értéket képvisel jó birtáti földben. Utána Klug Ferenc nevű gazdát emlegetik, akinek vagyona körülbelül öt-hat millióra rug. Ezenkívül az egy-kettő-három millió lejes vagyonok elég gyakoriak. Költekezésnek ellenben nyoma sincs. A nábobok lakásai a legegyszerűbbek, ruhájuk az egyszerű fekete elszázihoz hasonló öltözet. Étkezés tekintetében ellenben jól élnek, ami természetes is. A földet annyira imádják, hogy a nagyobb birtokosok közül sokan még bérbe is vesznek hozzá és vasárnapi szórakozásuk az, hogy ki mennek földjükre gyönyörködni a vetésekben. Nagyon sokat dolgoznak, a férfi éppugy mint az asszony, aki a kert művelését is végzi. A gazdagabbak fiai már az aradi vagy temesvári középiskolákat látogatják és megbotránkoztatják a jámbor szülőket a francia szabású ruhájukkal és hegyvesorru cipőjükkel.

— Er wird schon herrisch — Uras kezd lenni — mondják.

Érettségi után pedig az ifjak nagyrésze levelet magáról a divatos ruhákat, őseinek viseletébe bujik és lassankint elfelejté, hogy valaha városinak nevezte magát. Érdekes történet kering egy temesmegyei földbirtokos fiáról.

A monokli . . .

Az egyik temesmegyei községből egy nagyobb földbirtokos Temesvárra küldte fiát iskolába. A fiúnak tetszett a városi élet, elegánsan monoklival feszített a kor-

zón és tehetősebb társai példáját követve, költekezett is. A szülőknak teltett is és nem szóltak a fiúnak semmit. Amikor az egyik ünnepre hazatért, megbotránkozva pillantották meg szemén a csillogó monoklit. A többi gazda összesugott, a szomszédok beszéltek . . . szóval szinte nemzeti sérelemnek vették a kis monoklit. A fiu mindent nem vette észre és vigan élvezte a csodálkozó tekinteteket. Egyszer azután az apa nem bírta tovább magába fojtani haragját. Kijelentette fiának, hogy nem járhatja tovább iskolába. A diák megdöbbenve vette tudomásul az apai parancsot, de abban a hitben, hogy ez nem komoly elhatározás, hallgatott. Másnap reggel a divatos ruhák a monoklival eltűntek és a diák felébredve, zsinóros fekete öltözetet és csizmát pillantott meg. Nem vette fel és visszakövetelte ruháit. Akkor az apa kereken megmondta — nincs tovább, itthon maradsz és velem dolgozol. — A családi viszályok napról-napra fokozódtak, a fiu nem tudott belenyugodni abba, hogy mint csendes, unalmas gazdaember folytassa életét. A város zsibongó zaja, az áttört harisnyás formás kislányok és az elegáns ruhák nem hagyták nyugodni. Visszaszökött Temesvárra. De az idegen ruha félszeggé tette és nem mert egykori ismerősei elé kerülni. — Kétségbeesetten visszament szüleihez. Otthon kijelentette apjának, hogy tegyenek vele amit akarnak, de így nem hajlandó élni. Nagy tanácskozások után a fiu győzött . . . elküldték otthonról, de nem Temesvárra, mert az apa szegyei „herrisch” fiát. Szerzett utlevelet neki és elküldte Amerikába Texasban lakó testvérehez. Ez a hü képe a sváb szívében gyökeret vert konzervatívizmusnak.

A képviselő ur és felesége.

Érdekes alakja Ujaradnak volt képviselője Filipp János. Ő sem mondható valami szegénynek, mert csekély két millió lejjel bír. Amikor magyar országgyűlési képviselő volt, Budapesten állandó szobát bérelt. A szobában levő szekrényben egyetlen ruha volt: a frakkja, amelyben a képviselőházba járt. És azalatt míg a képviselő ur a parlamentben szökölt, felesége fején a tejes edényekkel járt be a városba. nem

törődve férje méltóságával. Azért cseppet sem vesztett tekintélyéből a választópolgárok előtt, akiknek feleségével az aradi piacra járt. És az aradi vevők közül talán egy sem sejtette, amikor kimérette magának a liter tejet, hogy egy képviselő feleségétől vásárol. Kell ennél demokratikusabb elv? Ellenben egy szigorú elv van: pénzt minél keveset kiadni. Ezt semmi körülmények között sem

hajlandó megtenni. Amint mindenki emlékszik az ujaradi közúti vasút kiépítése épp az említett gazdák tartózkodásán bukott meg. Pedig előnyös lenne rájuk nézve, de hát minék ehhez pénzt kiadni — gondolják — majd megcsinálja más. Ki tudja talán igazuk is van. Igazuk kell, hogy legyen, ezt bizonyítja a jólétük és gazdagságuk. Mert régi közmondás: pénz beszél... (m.)

Megnyit a világ legnagyobb kiállítása

Londonból jelentik: A wembley stadionban ma 120.000 ember jelenlétében a király megnyitotta a birodalmi kiállítást, a mely méreteiben tulszárnnyal minden eddig rendezett kiállítást.

A királynak és a walesi hercegnek a kiállításon elmondott beszédét dróttalan távirón fogják

eljuttatni a világ minden részébe. A megnyitó ünnepélyen 44 templomi énekhar működött közre. A kiállítás, amelynek létrejöttén 425 ezer ember dolgozott, harmincmillió fontba került és tízezer gyarmat vesz részt rajta. A megnyitó ünnepélyre a kormány a diplomáciai testületet és a külföldi sajtó képviselőit is meghívta.

Irodalom, művészet Ungar Mór.

(Egy aradi zenész ünneplése.)

(Saját tudósítónktól.) Uj és

értékes zenészgenerációt nevelt fel Aradon több mint egy negyedszázados munkássággal Ungar Mór, a kiváló zene tanár és dirigens. Telmányi Emál, Berger Károly, Weil Magda, Vas Sándor, Ungar Ernő az ő keze alól indultak el a világhír felé és a műkedvelő zenészek értékes, nagy tömegét az aradi filharmonikusok tekintélyes részét is ő nevelte a zenei kultúra nyereségére. Ungar Mór tegnap ünnepelte hatvanadik születésnapját és házasságának 25 éves jubileumát. Az aradi Filharmonia Egyesület ebből az alkalomból bankettet rendezett tiszteletére a Fehér Kereszt szálló nagytermében. A vacsorán az első pohárköszöntőt dr. Goldzieher Albert, a filharmonikusok tükára mondotta először magyar, azután német nyelven. Az emelkedett szellemű felköszöntőre Ungar Mór meghatott hangon válaszolt és köszöntö meg az ünneplést. Leitner Kálmán főmérnök a betegsége miatt távol maradt dr. Mandl Vilmos elnök tartalmas és meleghangú üdvözlését tolmácsolta. Axel Landt, a kitűnő német író és tudós szellemes beszédben köszöntötte a jubiléumát. Balla Frigyes, mint a képviselőművészek neszora üdvözölte Ungart. Szendrey Mihály közvetlenhangú tiszteletbeszéde pedig az ünnepeket fia, Ungar Ernő zongoraművészt üdvözölte, mint az ünnepeket büszkeségét. Az estélyen résztvettek: Ungar Mórné, Ungar Eila, K. Vas Anna, dr. Goldzieher Albertné, Szendrey Mihályné, Fülöp Frigyesné, dr. Werner Sándorné, Hubert Janka, Weisz Arnoldné, özvegy Wittauschek Lajosné, Dóka Miklósné, Krenner Margit, gróf Porcia Lajos, dr. Krenner Miklós, Leitner Kálmán, Fiedler

Imre, dr. Lupu György, Solymosán Illés, Unger Ernő, Avramescu Aurel, dr. Lamberg Axel, Balás Kálmán, Holzer József, Guttmann Oszkár, Mütter Müller József, dr. Covacevici Jenő, Halmos Dezső, Dános József, Ambrus Gy. Lajos, Kürt József, Orbán Aba, Kardos Jenő, Balla Frigyes, dr. Somló Armin, dr. Goldzieher Albert, Dóka Miklós, dr. Werner Sándor, Salgó Pál, Mairovitz Emil, Scherhag Ernő, Szántay Lajos, dr. Ungar Imre, Weisz Arnold, Goid Emil, Élos Simon, Fischer István, Fleischner Pál, Mandl György, Dóka László, Stern Endre, Baráth-Homot Dezső, Avramescu Ovid, Ungar Gyula, Fülöp Frigyes, dr. Krausz Gyula, dr. Kell József, Balogh István és Fáskesti Tibor. Az ünneplő társaság a legjobb hangulatban volt együtt éjjel két óráig.

Színházi újdonságok Bécsből.

Bécsből jelentik: Róbert Blum, a Modernes Theater igazgatója állandóan rosszul menő színházán úgy akar segíteni, hogy szeptemberben üzemét még egy új színházzal akarja kibővíteni. Kibérelte a Belvárosban levő megbukott Pán-kabaré helységét és abban modern kamarajátékokat akar rendezni. Fiatal írók darabjait akarja színrehozni fiatal színészek, rendezők és díszletfestők közreműködésével. Reinhardt színházának szerdai premierjén, Hugo von Hoffmannsthal Der Schwieriger című darabjának bemutatóján egy új, fiatal és feltűnően szép színésznő mutatkozott be. Neve Eleonore Fischer-Mendelssohn és lánya Mendelssohnak, a híres berlini bankárnak, valamint felesége Edvin Fischer zongoraművészek. Reinhardt a Volkstheater-től elszerezte Erika Wagnert. Ezért Bernau igazgató bosszút esküdt és nyomban Berlinbe utazott, ahol előadta Else Heimset, Rein-

hardt válójában levő feleségét konkurrencsének nem vajmi nagy öröme. Róbert Jenő a napokban Berlinbe utazott és mivel mostan hosszabb ideig ottani színházai-
val akar foglalkozni, a Neue Wiener Bühne s a Renaissance-Bühne igazgatóságát Siegfried Geyslernek adta át, aki mindenek előtt egy Wedekind-ciklus rendezését tervezi.

* Aradi színházi műsor. Csütörtök, pénteken és szombaton: szünet. Vasárnap d. u. fél 4 órakor: Uferini előadás. 6 órakor: Uferini előadás. Este: Mintina áiom volna. (B.) Hétfő d. u. fél 4 órakor: Uferini előadás. 6 órakor: Uferini előadás. Este: Meghalok utánad. Operett-bemutató. (A.)

* Állandó román társulat Timisoarán és Aradon. A kultuszminister illetékes helyről nyert értesülésünk szerint Manolescu Juon szinagazgatónak, a színészegyesület elnökének Koncessziót adott, hogy a téli szezonban Aradon, Temesváron, Nagyváradon és Szatmáron felváltva előadásokat tartasson. A román társulat az államtól is szubvencióban részesül.

* A timisoarai Schubert-társaság hangversenye. A timisoarai Schubert kamarazene társaság vasárnap a Novotni-féle teremben hangversenyt rendezett, amely a legnagyobb siker jegyében folyt le. A közönség zajosan ünnepelte a szereplőket. Láng, Haller, Gáltoi, Joanovics és Halmaj hegedűsöket, valamint Hero Annust, aki a zongorakíséretet prűcizen látta el.

* A Janovics-jubileum jegyeit a közönség valósággal szétkapkodja. Zsufolt ház mellett folyik majd le a nagyszerű műsor keretében történő ünneplés. A társasvacsorára a társadalom minden osztályából tömegesen jelentkeznek. Jegyek az estélyre Bloclinál kaphatók, a 60 lejes területű társasvacsorára szintén Bloclinál lehet előjegyezni.

* Az aradi színház hírei. Meghalok utánad. (Eredeti operett bemutató hétfőn, április 28-án a városi színházban.) Kálmán Andor és Györi Emil operett újdonsága egy igazán jólsikerült operett minden kellékével rendelkezik. Az újdonságot Tompa Béla rendezi, a zenei részt Kovács Mihály karmester készíti elő, de a be tanítás munkájában személyesen résztvesznek a szerzők is, akik Már Aradra érkeztek s a bemutatón is jelen lesznek. A főszerepeket Balogh Böske, Bartkó Etus, Fáskesti Maca, Gömöri Emma, a rendező Tompa, Ekecs, Győző, Sereghy, Darvas, Ladiszlay, Kallós, Gyarmathy, egyszóval a művészgárda legkiválóbbjai játszóak. Az új operettre teljesen új díszleteket tervezett Kóra hırneves timisoarai (temesvári) iparművész s ezek az új díszletek szépségükkel, izlises kiállításukkal kellemes meglepetést szereznek majd a publikumnak. A hétfői premier iránt már is óriási érdeklődés nyilvánul meg a városban. — Uferini a városi színházban. A bűvészet világhírli mesterének újabb négy előadása tartja lázas izgalomban az egész várost. Uferini már leg-

utóbb olyan bámulatba ejtette az aradiakat, hogy mostani új műsorát érthető nagy várakozás előzi meg.

Tokió és Kiotó.

(Japán tréfa.)

Elt egy béka Tokióban, egy másik meg Kiotóban. Vidám volt a brekegésük, nyugságos a henyé-
lésük.

Egy szép napon mind a ketten kioszték nagy merészen, hogy ők bizony utra kelnek s hegyen tutra ereszkednek. Tokiónak kis békája Kiotót szeretné látni. Kiotónak békája meg Tokióra lett kíváncsi. Nem ismerték sose egymást, se hallomást se nem látvást, mégis egy nap, egy időben keltek utra mind a ketten. Szökdecsetek, kuruttyoltak, hol pihentek, hol gurultak s napok múltán, hetek múltán, a nagy hegyhez eljutottak.

Fel a hegynek nehéz az ut, két békának nem való volt, mégis egy nap nagy cupogva, hol pihogva, hol szuszogva, feljuttatták, egyik jobbról, másik balról, a hegycsucsra. Szembe kerül a két béka s nézi egymást nagy szájtátva: Tokiónak a békája, Kiotónak a békája.

Illően egymást köszöntötték, szót a szóba szövögették s akkor néztek még csak nagyot, amikor-ra kitudódott, hogy egyszerre keltek utra s merészkedtek hegyen tutra. Nevetnek a furcsaságon, mo solyognak mókasorson, hogy Tokió kis békája Kiotót akarja látni. Kiotónak békája meg Tokió-ra lett kíváncsi.

Puha fübe kuporodnak, jó nagyokat nyugtázkodnak s mielőtt még tovább mennek, biz ők egyet megpihennek.

Megszólal a tokiói:

— Be-kár, hogy nem nőttünk nagyra, egy-kettővel több araszra; hogy innen is megláthatnánk szívünk vágya két városát. Én Kiotót, te Tokiót, nagy síkságon felbukkanót, megnéznék és vissza térnénk, nem fáradnánk, célt is ér-nénk.

— Ezen könnyű segíteni, — szólal meg a kiotói.

— Tuu, tuu, mi a módja? — kérdezi a cimborája.

Tokió a bölcsőbbik, így felel az okosabbik:

— Hosszabb lábunk nagy ujjára, ágaskodjunk egymást fogva. Te megnézed Tokió-dat, én megnézem Kiotó-mat. Velem szembe van az egyik, veled szembe meg a másik.

— Jó lesz. — Örvandenek, fektükből felemelkednek s átkarolják egymást szépen, talpon állnak így könnyebben. Tokiót les kiotó-t, Kiotó-t meg tokió-t; Kiotó-nak fordul egyik, Tokió-nak fordul másik.

Csak hogy amint ágaskodnak s város után vizsgálódnak, dülledt szemmel nem előre, hanem hátra

— Harakirire szölitették föl a japán pénzügyminisztert. A japán föld rengés óriási módon megnövesztette az adóterheket és az adóbejárat miatt nagyon népszerűtlen lett a japán pénzügyminiszter. A japán adózók elkésereése azonban kissé különös módon jutott ki fejezésre. A japán nép haragszik pénzügyminiszterére és halált kíván rá. Ennek jelképes módon kifejezést is adtak és japán szokás szerint egyszerűen fölszölitették, hogy hagyja el az árnnyékvilágot. A fölszölités úgy történt, hogy egy üres koporsót helyeztek a pénzügyminiszter háza elé és a koporsóba egy kis levélkét, amelyben arra szölitják föl a japán pénzügyek legfőbb őrét, hogy a nép elnyomásának bűnhődéséül, kövesson el harakirit és azután feküdjék bele a koporsóba. A japán pénzügyminiszter a kedves fölszölitésnek egyelőre még nem tett eleget. De Japánban minden lehetséges...

— Elfogott vasúti zsebtolvaj. Az aradi állomási rendőrség tegnap letartóztatta Calean Sándor veszedelmes vasúti zsebtolvajt. Calean Crismori Traian gazdálkodó zsebéből egy ötezer lejt tartalmazó tárcát lopott el. A lopást észrevették és mielőtt a tolvaj elmenekülhetett volna, a rendőrség letartóztatta. A vasúti tolvajt ma átkísérték az ügyészség fogházába.

— Waldbauer-Kerpely vonós-négyes április hó 30-án, szerdán Aradon, a Kulturpalotában egy hangversenyt ad. Jegyek Scherhág-nál.

— Ölé foglalkozással bíró egyének könnyen elkerülnek a sok ütés kellemetlen következményeit, ha időnkint egy-néhány napon át a Koproit, az ideális, jóízű csokoládé hashajtót szedik.

— Zöreljen Kerpel könyvtárában — Elegáns gyermekkoscsik és székek 360 lejtől kezdve Hegedűsnél Aradon.

— Unger-tanítványok hengversenye május 5-én Aradon. Jegyek M. Klein papirkereskedésben.

— Dr. Winnand-féle hársfaméz-cukor a legjobb szer köhögés és rekedtség ellen. Ügyeljünk a névre!

— Malin és Clara harisnyák legjobb minőségben csak Bársonynál, Arad.

Készülődés az olimpiászra

(Hogyan lehet Párisba eljutni?)

Az olimpiai versenyek alkalmából a világ minden részéről özönlenek Páris felé nemcsak a sport iránt érdeklődők, hanem mindazok, akik Párist, a világ legérdekesebb városát most ezekben az élelnek napjaiban akarják megismerni. Az olimpiász csak a jövő hónap végén kezdődik a futballolimpiázzsal, de már most annyian vannak Párisban az odaérkezett idegenek, hogy az olimpiai hetekre már nem kapható szoba és a versenyek 60—100 frankos jegyeinek már árszóiuk van. Románia válogatott csapata is részt vesz a párisi olimpiáson, de mindeddig semmi gondoskodás nem történt arra nézve, hogy a romániai sportkedvelők részére megfelelő belépőjegyet, lakást, stb. biztosítsanak. Epen ezért

figyelemreméltó az az előzékenység, hogy egy francia idegenforgalmi iroda elvállalja 40—50 romániai látogató teljes és megfelelő ellátását olyan meglepően olcsó árban, hogy ez egyben a legkitünőbb alkalom, — még az olimpiai versenyeket is leszámítva, — Párisba eljutni. A párisi iroda Oradea-mareról (Nagyváradról) indítja a társas utazás résztvevői gyorsvont második osztályon, az uton étkező kocsiiban élmezsi, Párisban autókön szállítja szállodai

A bécsi tőzsde e heti áldozatai.

— Tönkrement és likvidáló bankok. — A mentési akció legendája. —

(A Közlöny bécsi szerkesztőségétől.) A bécsi lapok tele vannak a nagybankok mentési akcióiról szóló hírekkel, azonban mindebből eddig semmit sem lehetett észlelni, a jelenlegi hét egy csomó tönkremenést és likvidációt eredményezett. Mivel a bécsi sajtó leg több orgánuma egyelőre elhallgatja ezeket az eseteket, a Közlöny bécsi szerkesztősége a következőkben részletesen ismerteti a közönség tájékoztatására:

Az Austro-Polnische Bank rt., amely 1922. júniusában alakult, nehézségekbe került és az igazgatóság elhatározta a csendes likvidálást a nagybankok közreműködésével, úgy hogy a hitelezőket és betevőket nem fogja kár érni. Az Austro-Polnische Bank galíciai arisztokraták alapítása volt. Előke Twardowski lovag volt miniszter. Az igazgatóságban azon kívül többek között Skrizinski gróf, Starzensi gróf, Lewalowski lovag, Karl Lett és néhány nem a Jockey club tagjai közé tartozó galíciai foglalkozó helyet.

A Kalmár & Co. bankház 17 milliárd fedezet nélküli adóssággal jelentett fizetésképtelenséget, azonban sikerült a kiegyezést a tőzsde, illetőleg a zsiro mellőzésével létrehozni. A bankház tulajdonosai eredetileg Kalmár, a jelenlegi főnök, Lustig, a Zentralbodenkreditbank tulajdonosa és az új pesti Iparbank patronusa, valamint Wutte dr., a dúsgazdag stájer nagyiparos és annak Czerveni nevű sógora voltak. Előbb Wutte és Czerveni hagyták ott Kalmárt, majd tavaly a Wiener Kommerzialbank és a Zentralbodenkreditbank fuziója után Lustig is kilépett. Kalmár ekkor egy Max Oppenheim nevű brünni csokoládégyárost nyert meg társként. A fizetési nehézségek azért következtek be, mivel ez az Oppenheim az utóbbi hetekben beszüntette a bankház szutenirozását. Su lyos veszteségeket szenvedett Kalmár egy Thurn-Taxis gróf frank spekulációja folytán is. Ez a Thurn-Taxis gróf a Kalmár & Co. révén frankokért 100.000 dollárt vett és az üzlet fedezeteként egy 50.000 dollárra kiállított csekket adott. A másik 50.000 dollárt ismételt felszölitásra sem fizette ki és mostan kiderült, hogy a csek-

lakásukra, gondoskodik 17 napon ke resztül ellátásokról, versenyjegyekről, autókirándulásokról, egyéb szórakozásokról és gyorsvonton hozza vissza a román határig. Akik érdeklődnek az olimpiai versenyek iránt, vagy akik csak az alkalmat akarják felhasználni, hogy kellemes társaságban, olcsón jussanak el Párisba, részletes felvilágosítást Faragó Rezső szerkeztőtől, Oradea-mare (Nagyvárad) Kálvária-ucca 20. címen kaphatnak.

re sincsen fedezet. Mivel a tőzsdén mindenki tudta, hogy Kalmár Frigyes mindent megtesz kötelezettségeinek teljesítésére, a hitelezők moratoriumot adtak neki és ilyenképen kiegyezés jött létre.

A Theodor Kettner & Co. bankház Rothschildéknak, illetőleg a Kreditanstaltnak az áldozata. Ez a jól bevezetett bankház a Böhmische Unionbank megbízásából néhány hónap előtt megkezdte a Timber svájci holdingtársulat részvényeinek összevásárlását. Ennek a megbízásnak teljesítése azonban nagy hiba volt Kettnerék részéről, mivel tudhatták azt, hogy a Timber a bécsi Rothschild ház, illetőleg a Kreditanstalt érdekszférájába tartozik és ily hatalmas ellenfelekkel nem lehet a harcot felvenni. Kettnerék azonban ép úgy fejjel fálnak rohantak, mint tavaly Jaques Bronner, aki viszont magából a Kreditanstaltból akarta kiturni Rothschildot. Természetesen a majoritást nem bírták a Böhmische Unionbanknak szállítani, mire 800.000 magas kurzusokon összevásárolt Timber részvény a nyakukon maradt. A tőzsdei krach folytán nem bírták eladni, mire bekövetkezett az összeomlás. Az utolsó percben megváltóként jelentkezett Körner Oszkár, az ismert nevű nagyiparos, aki kijelentette, hogy hajlandó a Timber részvényeket átvenni, mire a hitelezők is beleegyeztek enyhébb feltételekbe, úgy hogy a likvidálást talán el lehet kerülni.

A Novák Testvérek cég viszont menthetetlen. Petroleum-részvényekben spekulált szerencsétlenül, úgy hogy egész vagyonát elvesztette, holt a leggazdagabb bécsi petroleum magánécek közé tartozott. Többek között 11 háza van Bécsben és gazdag petroleum-mezői Romániában. Az Erdöl-részvények 80.000 koronáról hirtelen 15.000 koronára zuhantak le és Novákék, akik erejükön feiül angazsálva voltak az Erdölben, teljesen elvéreztek.

A Gartenberg & Co. bankház, a melynek főnöke, Gartenberg Dávid, a hetekben öngyilkos lett, likvidál. A

„Orient“
pótkávé a legjobb !

jelenlegi tulajdonosok, Greiner, Kronstein és Grill spekulánsok a Verkehrsbank segítségével ki fogják elégíteni a hitelezőket, úgy, hogy a likvidálás zavartalanul folyhat le. Felszámolás előtt áll a Sussin & Co. bankház is, amelyet csak tavaly ősszel alapított Sussin, a Verkehrsbank volt igazgatója, amikor feleségének, Anitta Berber táncosnővel való botrányos szökése miatt végkielégítéssel távoznia kellett a Verkehrsbanktól.

A Bartelmusch-csavargyár rt., a Brit-Osztrák Bank érdekeltsége, fizetésképtelenséget jelentett, a Janesch & Schell építési rt., a Verkehrsbank és a Zentralbank der Deutschen Sparkassen vállalata viszont csődbe ment.

Ezek a hét eddigi összeomlásai azonban kétségtelen, hogy újabb inszolvenciák is következnek és a legközelebbi tőzsdei kasszanap egy csomó existencia végét fogja jelenteni.

Jön!
Erzsébet osztrák császárné
az Apollóban.

Meghojtott két nővért.

(Román alattvaló gyilkossága Franciaországban.)

Párisból táviratozzák: A francia lapok jelentik, hogy a Nancy-i ügyészség Angheliescu Gheorghe román alattvalót letartóztatta, mivel meggyilkolta Sonnevillé volt polgármesterének leányait. Angheliescu mechanikus és tulajdonképeni neve Schlosser György. Katonai iskolát végzett Budapesten, de 1914-ben eltávozott a magyar fővárosból. 1918-ban, mint repülő-tiszt szolgált és Odessa bombázásánál lezuhant és megsebesült. Utóbb Franciaországba utazott és különféle foglalkozásokkal tartotta fenn magát, természetes fivére, Angheliescu nevét használva.

Hétfőn Sonnevillébe szállították. Midőn a városba érkezett, szembe került a gyászmenettel, a mely áldozatait kísérte a temetőbe. Ez a jelenet annyira meghatotta, hogy néhány pillanat múlva megörve, bevallotta bűnét.

— Többet ittam kelleténél azon a végzetes napon, — mondotta. — Este a két nővér korcsmájában közművesmunkát végeztem. Durván szemrehányást tettek nekem, hogy igen sokat kitétem. Az utolsó vendég eltávozása után a szobám felé indultam. A nővérek egyike hozzám közelített és újra igen heves kifakadásokkal illetett. Fölindulásomban arcu ütöttem, mire hangos kiáltásokban tört ki. Torkon ragadtam s oly erősen szoritottam meg, hogy nyomban meghalt. Látva a holttestet, eszemet veszítettem. Mellettem termett a másik nővér, reám akart rohanni, mire őt is torkon ragadva, néhány pillanat alatt őt is megölttem.

Lord Carnarvon
Tut-ench-Amun
könyve megérkezett
KELET hírlapirodában
ARAD. 10051

KÖZGAZDASÁG.

Az aradi piac sorsa.

Ujabb piacelhelyezési terv Aradon.

(Saját tudósítónktól). Arad város vezetősége most azzal az érdekes tervvel foglalkozik, hogy a bul. Regele Ferdinand (Boros Béni téri) a Piata Stefan Cel Mare (Béla-térre) helyezi a piacot. — Mint ismeretes a Szabadság-téri piac áthelyezését nagy harc előzte meg, mert a szabadság-téri kereskedőknek anyagi veszteséget jelentett a piac elhelyezése. Értesülésünk szerint a Boros Béni-téri kereskedők szintén megmozdulnak a piac elhelyezése ellen. Ez a megmozdulás több eredménnyel kecsegtet, mert a Béla-téren nincsenek kereskedők, akiknek a piac odahelyezése érdekében állama. A *Közlöny* munkatársa beszélgetést folytatott Muresán János városi főmérnökkel a piac áthelyezésének tervéről, a főmérnök a következőket jelentette ki:

— A Béla-térre vonatkozólag két terv merült fel, a tér parkozása vagy kikövezése. Az utóbbi sokkal nagyobb anyagi áldozatot követel a várostól, de célszerűbb, mert így a terület praktikus célokra lehet felhasználni. Terv az, hogy a piacot helyezze oda a város, mert türethetetlen, hogy a Boros Béni-téren a város kék közepe állandó szemét és büz legyen. Nincs kizárva, hogy a tervet úgy módosítsuk, hogy a piacot két részre fogja a város osztani, így egyik része a Boros Béni-térre, a másik része a Béla-térre kerül.

Valutapiac.

A lej Párisban 7.90.

HELYI VALUTAÁRAK. (Április 23.) Francia frank 13.10, svájci frank 34.50, dollár 193.50, dinár 2.38, szokol 5.75, lira 8.72, angol font 8.52. *Kifizetések:* Budapest külföldi 380, belföldi 410, Bécs 367, Prága 5.71, Zürich 34.60, Milano 8.64, London 846, Páris 13, Newyork 192.50, Belgrád 2.42.

ZÜRICHI NYITÁS. (Április 23.) Amsterdam 210.50, Newyork 565.50, London 2486.50, Páris 38.40, Milano 25.50, Prága 16.70, Budapest 0.0075, Belgrád 7.05, Bucureszt 2.97.50, Bécs 79.87.50.

ZÜRICHI ZÁRLAT. (Április 23.) Amsterdam 210.50, Newyork 565, London 2486, Páris 38.40, Milano 25.40, Prága 16.70, Budapest 0.0075, Belgrád 7.05, Bucureszt 2.97.50, Bécs 0.0079.87.50.

BUCURESTI TÖZSDEZÁRLAT. (Április 23.) *Kifizetések:* Páris 12.75, London 844, Newyork 193, Milano 8.68, Zürich 34, Bécs 0.002750, Prága 5.75, Budapest 0.0022. — *Valuták:* Napoleon 730, léva 1.30, török lira 1.03, angol font 820, francia frank 12.25, svájci frank 33.50, lira 8.50, dracima 8.70, dinár 2.35, dollár 192.50, lenyel márká 0.00022, osztrák koro-

na 0.0027, magyar korona 0.0025, szokol 5.70.

BUDAPESTI ÉRTEKTŐZSDEZÁRLAT. (Április 23.) Magyar Hitel 738.000, Osztrák Hitel 229 ezer, Salgó 767.000, Rima 153.000, Ganz Danubius 4.475.000, Kőszén 3.525.000, Szlavonia 116.000, Kereskedelmi Bank 1.695.000.

— Tuljegyzték a lengyel kölcsönt. Rómából táviratozzák: A Lengyelországnak nyújtandó 300 millió líras kölcsönt tisztesen tuljegyzték.

— Elhalasztották a legiőbb vámbizottság üléseit. Bucurestiből jelentik: Miután a kormány tagjainak nagy része elutazott a fővárosból, a legiőbb vámbizottság üléseit május 7-ig elnapolták.

— Kényszeregyezési tárgyalás Timisoarán. Megirtuk, hogy a temesvári törvényszék cégbírósága előtt ma tartják meg Braschi Aladár temesvári fűszerkereskedő kényszeregyezési ügyében a tárgyalást. Braschi Aladár két millió nyolcszáz ezer lej passzívával és egymillió lej aktívával kért kényszeregyezést maga ellen, a hitelezőknek pedig negyven százalékos egyezséget ajánlott fel. A mai tárgyaláson a hitelezők belemennek a Kényszeregyezésbe a Creditul Teclinic cég kivételével, amely a fizetési képtelen kereskedő legnagyobb hitelezője. A bíróság nem hozott határozatot, hanem az újabb Kényszeregyezési tárgyalást május 7-ére tűzte ki.

Monarchista tisztviselők nem dolgozhatnak az osztrák miniszteriumban.

(A szociálisták meg akarják bukítani a pénzügyminisztert.)

Bécsi szerkesztőségünk jelentése szerint, az osztrák pénzügyminiszterium a minap kellemetlen politikai incidens színhelye volt. Az Abbau-kommission, az ugynevezett leépítési bizottság, amely az államtisztviselők létszámának redukcióját ellenőrzi, a minap azt a határozatot hozta, hogy az összes monarchista érzelmi miniszteri tisztviselők nyugdíjazandók. A bizottság ezt a határozatot hivatalosan közölte a pénzügyminiszterium elnöki osztályának főnökével, Nechwalski dr. miniszteri tanácsosai. Az osztályfőnök láthatólag megdöbbenve vette tudomásul a határozatot, majd kétségbeesetten válaszolt:

— Ezt a határozatot lehetetlen a miniszter ur tudomására hozni! Tejjesen ki van zárva a miniszter ur és Wennsee képviselő baráti viszonya miatti.

A szociáldemokrata képviselők ezért mostan akciót akarnak indítani Kienböck pénzügyminiszter megbuktatása céljából, mivel lehetetlen állapotnak minősítik azt, hogy a köztársaság pénzügyminisztere nyilvan a legitimista vezérrel szövetkezik és ennek következtében nem hajlandók a monarchista tisztviselőket nyugdíjazni. Az incidens egyébként diplomáciai körökben is nagy feltűnést keltett.

Jón! Jón!
Erzsébet osztrák császárné
az Apollóban.

Hogy áll a lej?

1924. április 23-án 100 lejért adtak:

2.90 svájci frankot,
7.70 francia frankot,
38.000 külföldi magyar koronát,
39.000 effektív magyar koronát,
41.000 belföldi magyar koronát,
36.700 osztrák koronát.

Zürichben 2.97.50 frankot.

Budapesten 41500 - 43500 K-t

Szélhámos „hercegnő.”

(Egy budapesti család szélhámosaságai Berlinben.)

Berlini tudósítónk jelentése alapján a minap megemlékeztünk arról, hogy egy Széll Ferenc nevű budapesti szélhámos barátjával együtt, a Hohenlohe-Starheimberg hercegnőnek adta ki magát, 125.000 arany márkát csalt ki egy berlini bankártól. Széll és kedvese mostan a berlini börtön lakói, az esettel kapcsolatban azonban bécsi szerkesztőségünk most azt jelenti, hogy Széll a bécsi rendőrség előtt sem ismeretlen. 1921. elején bukott fel Bécsben, ahol számos szélhámoságot követett el. Többek között sikerült magas összegű szelvényeket szereznie és terveztet nyújtott be a pénzügyminiszteriumhoz, amelyben felajánlkozott, hogy a semleges külföldre utazik és ottan kipulitálja, hogy milyen vagyontárgyokat szereztek egyes osztrák állampolgárok a háború alatt és utána és adta át az osztrák adóhivatal rendelkezésére bocsátja. Az osztrák pénzügyminiszterium belement a tervbe és Woksch dr. miniszteri tanácsos tárgyalásokba bocsátkozott Szélllel.

A tárgyalások eredményeként Széll nyílt parancsot kapott az azóta elhunyt Mayr kancellár aláírásával. Az államvasutak igazgatósága viszont igazolványt állított ki számára, amelyen mint állami kurir az összes vonalakon díjtalanul utazhatott. Végül rendes szerződés jött létre, amely Széllnek a kinyomozott összegekből per centális részesedést biztosít. Az utolsó pillanatban a hatóságok azonban rájöttek arra, hogy Széll közönséges szélhámos és letartóztatták. Mivel azonban az ügy ki-pattanása kellemetlen lett volna az alkori kancellárra is, megelégedtek az egyszerű kiutasítással és a kiállított okmányok elközbizásával. Széll azóta Németországban folytatta üzletét, míg végre mostan a már ismertetett ügyből kifolyólag letartóztatták.

Aradi mozi hírek.

* Az Apolló és Uránia mozgószínházak a görögkeleti nagybét következtében csütörtökön, pénteken és szombaton nem tartanak előadást.

* Az eleven máglya lesz az Uránia mozgószínház vasárnapi nagyszabású filmbemutatója. Sardou Victor a Haza című világhírű

dramája után készült a kép, amelynek témája a németalföldi szabadságharc csodálatos történelméből van merítve. A darab minden jelenete egy-egy szép forradalmi kép.

* Kacagató estét rendez vasárnap és hétfőn az Apolló mozgószínház. A legmodernobb burlesk képek kerülnek vetítésre. — Hallrom Boy és Fatty mulattató alakjai tűnnek elő a vásznon és ötletes, csodálatos produkcióikkal nevetetnek meg a közönséget.

* Erzsébet osztrák császárné nagyszabású történelmi film a közeljövőben kerül bemutatásra az Apollóban.

A nagyvilágból.

(A „brillians királynő” — Newyork szenzációja.) Newyorki tudósítónk jelenti: Néhány nap óta miss Delysia nevet emlegetik a legsürűben Newyork városában. Az emberek nem azzal üdvözlék egymást, hogy: jó napot! vagy hogy van? hanem azt kérdik: — Láttad-e már miss Delysia-t, a brillians királynőt? — Ez a hirtelen népszerűvé vált hölgy pedig nem más, mint egy varieté-énekes, aki ékszereinek csillogásával még azokat is elkápráztatja, akiknek szeme a Metropolitan Operahouse egy-egy parádés előadásán liózásszoktak az ilyenhez. Miss Delysia, akiről azt sem tudják, hogy kicsoda és hogy merre van a házaja, a Winder Garden nevű mulatóhelyen lép fel a „Topics 1923” című látványos revűben, ami körülbelül ezt jelenti: „1923. kluja”. Ennek a revűnek van egy jelenete, amelynek címe: Radiant Diamond és ebben jelenik meg miss Delysia megrakva brilliansokkal és gyöngvökökkel, amelyek értékét két millió dollárra becsülik, ami még Amerikában is rekordot jelent. Érdekesek fellépésének kísérő körülményei. Az impresszárió ugyanis, részint biztonság szempontjából, részint reklámból olyan intézkedéseket tett, amelyeket még sohasem történtek mulatóhelyen. A brillians királynőt, ugyanis jobban mondva az ékszereit, egész csapat rendőr őrizi egy hadnagy parancsnoksága alatt. Négy rendőr az öltözője, négy az ablaka előtt, hat a nézőtér posztol, a folyosókon is a saját rendőrei cirkálnak, sőt négy rendőr jelmezben stábilál a színpadon.

A szerkesztésért ideiglenesen:

KÓCSY JENŐ
felel.

Cenzurat: Prefectura Judeciului.

